

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

PRVO POGLAVLJE – PREDUZETNIŠTVO U ERI 4.0 – DRUGI DIO

III godina: Preduzetnička ekonomija/Preduzetništvo i inovacije

Akadska 2025/2026. godina

Prof. dr Saša Petković

sasa.petkovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

II SEDMICA : GLOBALNI FENOMEN PREDUZETNIČKE KULTURE

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Univezitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

Ishodi učenja

Nakon interaktivnog učestvovanja na predavanjima, vježbama i samostalnog i grupnog rada na analizi studija slučaja, bićete u mogućnosti da:

- definišete i objasnite međusobni odnos preduzetništva, ekonomskog rasta i razvoja
- analizirate međusoban uticaj i povezanost globalizacije, digitalizacije i preduzetničkog društva u 4.0 eri
- se upoznate sa osnovnim principima preduzetničke ekonomije

1.3. Preduzetništvo i ekonomski razvoj

- ❑ “Preduzetništvo je *proces stvaranja nečeg novog i vrijednog* kroz posvećivanje vremena i truda, pretpostavljajući popratne *finansijske, fizičke i društvene rizike*, i na kraju **primanje nagrada** u obliku novčanog i ličnog zadovoljstva i nezavisnosti” (Hisrich et al., 2011, str. 8).
- ❑ Preduzetništvo i ekonomski rast kao vrhunski cilj svake države, **međusobno su povezani**.

Ekonomski rast omogućava svima u društvu da, u prosjeku, **imaju više** (Colander, 1995, str.134), a ogleda se u proizvodnji veće količine i višeg stepena kvaliteta dobara i usluga, ili jednostavno rečeno, u **povećanju standarda življenja**, što se generalno smatra poželjnim.

- % rasta BDP jedan je od najčešće korišćenih makroekonomskih pokazatelja rasta nacionalnih ekonomija (mada nije idealan, prim.aut.)

Ekonomski rast i razvoj

- Preciznije, ekonomski rast se može definisati kao **povećanje realnog outputa ili dohotka** ili kao povećanje realnog outputa ili dohotka po glavi stanovnika.

□ **Ekonomski razvoj** (economic development, engl.) je proces u kojem se jednostavne nacionalne ekonomije sa niskim prihodima **transformišu u moderne industrijske ekonomije i postindustrijske ekonomije.**

□ U oba slučaja, za ekonomski rast i razvoj bitan agensat promjene je **preduzetnik sa svojim inovacijama.**

Teorija privrednog razvoja

- ✓ U teoriji privrednog razvoja, jedan broj autora je pisao o **privrednim ciklusima pokrenutim inovacijama** (Schumpeter, 1911; Kontratjew, 1926; Hayek, 1933, i drugi).
- ✓ Hajek (Hayek, 1933) je dobio Nobelovu nagradu za ekonomiju upravo za **doprinos u razvoju teorije privrednih ciklusa**.
- ✓ Mizes-Hajekova analiza ovog problema u literaturi je ostala pod nazivom “**austrijska teorija privrednih ciklusa**” (Stojanović, 2009).

Preduzetničko društvo - ekonomija znanja

U nekim aspektima, **preduzetništvo** se smatra **suštinom dinamike u savremenom kapitalizmu**, tako da autori već koriste termin ***preduzetničko društvo***

Za razliku od menadžerske ekonomije, **preduzetnička ekonomija**, immanentna digitalnoj eri, je **ekonomija znanja**.

World
Bank

Kako je bilo prije, u „Zlatno doba kapitalizma – 1950 – 1973“?

- ✓ Doživotno zaposlenje kod jednog poslodavca;
- ✓ Javna politika i socijalne institucije ojačale su tu sigurnost stvaranjem **sadržaja radne snage sa mehanizovanim ponavljanjem u proizvodnim pogonima** i stvaranjem lojalnosti jednom poslodavcu za cijeli život;
- ✓ **Ekonomija obima** bila je preduslov konkurentske prednosti

- ❑ **To više nije slučaj!!!** Globalizacija i nove tehnologije pokrenule su pomjeranje od **kapitala ka znanju**.
- ❑ Fabrike se mogu brzo premjestiti na lokacije sa nižim troškovima.
- ❑ Konkurentska prednost je na idejama i inovacijama.
- ❑ Ali **nije dovoljno samo imati nove ideje**. Potrebno je da ih **preduzetnici aktuelizuju** podstičući ih u društvu (Audretsch, 2007).

Uloga države u razvoju preduzetništva

- Mnoga istraživanja su pokazala da su razvijene zemlje **koje su ohrabrivale preduzetništvo** i razvoj MSP sektora **imale veći ekonomski rast** (Schmitz, 1989; Acs, 1992; Audretsch & Thurik, 2000; Ács & Naudé, 2013; Naudé, 2013) **uključujući ujednačeni regionalni razvoj i zapošljavanje** (Fuller-Love et al., 2006; Baptista et al., 2008; Baumgartner et al., 2013), **smanjivanje siromaštva** (Van Praag & Versloot, 2007).

- PRIMJER: Bivše tranzicione zemlje koje su se pridružile klubu od 37 razvijenih ekonomija svijeta - OECD-u**

Organisation for Co-operation and Development

History

Established in 1961

Headquarters

Paris, France

Membership

35 countries

Budget

€370m (\$400m)

Secretary-General

Angel Gurría

Secretariat staff

2,500

Publications

250 per year

1961

AUSTRIA
BELGIUM
CANADA
DENMARK
FRANCE
GERMANY
GREECE
ICELAND
IRELAND
LUXEMBOURG
NETHERLANDS
NORWAY
PORTUGAL
SPAIN
SWEDEN
SWITZERLAND
TURKEY
UK
USA

ITALY 1962

JAPAN 1964
FINLAND 1969
AUSTRALIA 1971
N ZEALAND 1973
MEXICO 1994
POLAND 1996
CZECH REP 1995
HUNGARY 1998
S KOREA 1996
ISRAEL 2010
SLOVAKIA 2000
CHILE 2010
ESTONIA 2010
SLOVENIA 2010
LATVIA 2016

Preduzetništvo i zemlje u razvoju

- Preduzetništvo se takođe **povezuje s razvojem zemalja u razvoju**, smatrajući preduzetničku aktivnost **važnim pokretačem privrednog rasta u ovim zemljama**.
- Provođenjem različitih istraživanja, prepoznato je više **pozitivnih efekata preduzetništva**, a neki od najčešće navođenih bili su: **kreiranje radnih mjesta, ekonomski rast i smanjenje siromaštva**.

Preduzetništvo i zemlje tranzicije

- Poslije pada Berlinskog zida, 1989. godine, došlo je do **rušenja „gvozdene zavjese“** između Istoka i Zapada i **početka tranzicije 26 nacionalnih ekonomija** zemalja centralne, istočne i jugoistočne Evrope iz centralno-planske u tržišnu ekonomiju (Aidis & Sauka, 2005).

- Proces tranzicije u BiH još uvijek nije okončan. U srcu procesa tranzicije je izgradnja institucija, kao i razvoj preduzetništva i malih i srednjih preduzeća (MSP) (Hisrich et al., 2016).

Uloga države?

- Stori (Storey, 2008 navedeno u Petrović, 2019) opravdava **državnu podršku sektoru MSP** postojanjem tzv. **manjkavosti ili nedostataka tržišta** (engl. Market failure).
- Preduzetništvo se **ne može posmatrati odvojeno od institucija**, nivoa razvijenosti preduzetničkog ekosistema, preduzetničkog obrazovanja, preduzetničke kulture, ali i pojedinaca koji imaju lične osobine koje su svojstvene za uspješne žene i muškarce

1.4. Globalizacija, digitalizacija i preduzetničko društvo: 4.0 era

- Jedino što je sigurno u XXI vijeku je da je sve **nesigurno**.

- I ne samo poslovno okruženje, već i **geopolitičko okruženje, ratovi, klima na planeti se mijenja, populacija** raste u nerazvijenim i zemljama u razvoju, odnosno opada u velikoj većini razvijenih zemalja sa povećanjem udjela starijeg stanovništva, **ekonomske migracije između kontinenata su realnost**, pandemija Covid – 19 usporila je lance međunarodne logistike, trgovine i saobraćaja, turizam, kuturu, sport i druge neprivredne djelatnosti, regionalni ratovi, inflacija.....

Digitalna transformacija - era 4.0

- ✓ Uticaj globalizacije na preduzetništvo, ali i uticaj digitalizacije i preduzetništva na dalje širenje globalizacije, veoma je velik.
- ✓ Globalizacija ima četiri komponente (IMF, 2000), i to:
 - 1) trgovina,
 - 2) investicije,
 - 3) migracije, i
 - 4) širenje informacija.

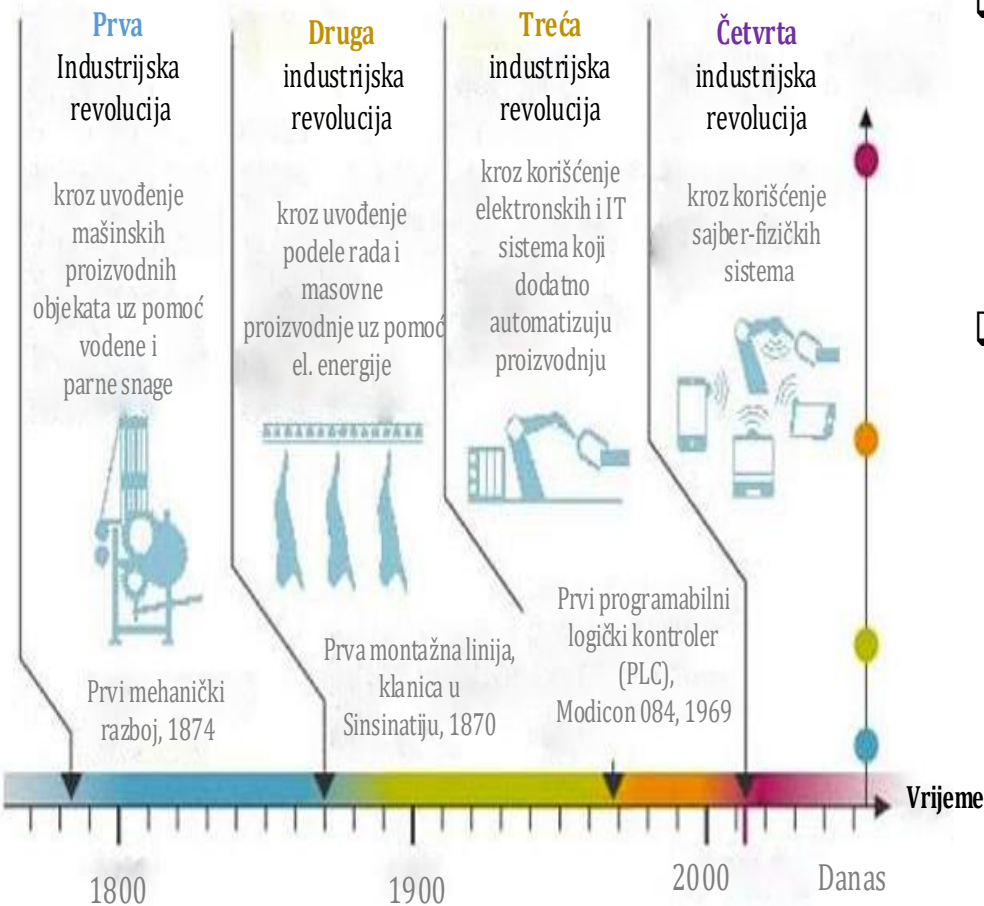

Četvrta industrijska revolucija 4.0

Frazu Četvrta industrijska revolucija prvi put je predstavio **Klaus Švab** (Klaus Schwab), izvršni predsjedavajući **Svjetskog ekonomskog foruma**, u članku iz 2015. godine koji je objavio Forin Afers (Foreign Affairs), „*Savladavanje četvrte industrijske revolucije. Šta to znači i koji je odgovor*“, što je bila tema godišnjeg sastanka Svjetskog ekonomskog foruma 2016. godine u Davosu, Švajcarska.

Četvrta industrijska revolucija 4.0

- ❑ Četvrta industrijska revolucija (ili industrija 4.0) je **stalna automatizacija tradicionalnih proizvodnih i industrijskih praksi, koristeći moderne smart (pametne) tehnologije.**
- ❑ Komunikacija od mašine do mašine (M2M) velikih razmjera i Internet stvari (IoT) integrisani su za povećanu automatizaciju, poboljšanu komunikaciju i samokontrolu i proizvodnju pametnih mašina, koje mogu da analiziraju i dijagnostikuju probleme bez potrebe za ljudskom intervencijom.

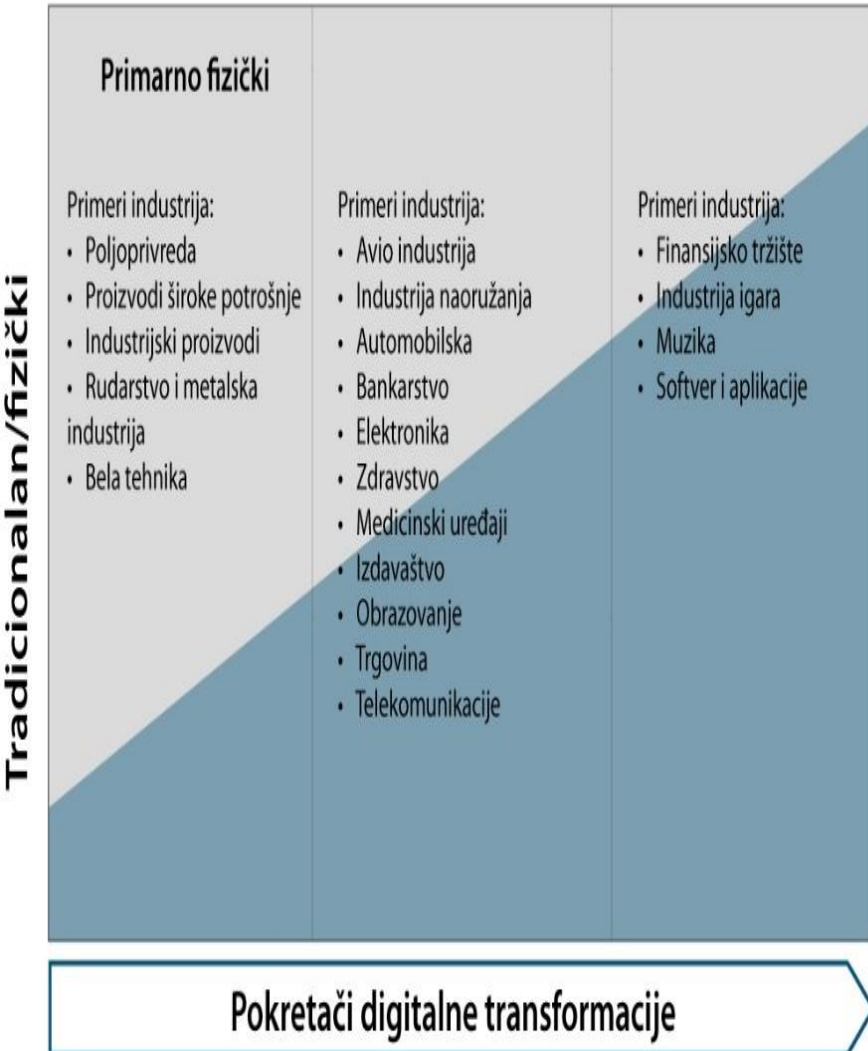
Digitalna realnost u XXI vijeku

- Σ Vještačka inteligencija,
- Σ Internet stvari (Internet of things),
- Σ Veliki podaci (big data),
- Σ društvene mreže,
- Σ Kloud (cloud, engl., oblak) tehnologija,
- Σ kompjuting (computing),
- Σ robotika,
- Σ 3D štampači,
- Σ autonomna vozila,
- Σ virtuelna realnost,
- Σ mašinsko učenje.

Digitalna transformacija se definiše kao proces koji se koristi za restrukturiranje ekonomija, institucija i društva na sistemskom nivou (Unruh & Kiron, 2017).

Stepen digitalizacije proizvoda i usluga

Digitalan

Digitalizacija i preduzetničko društvo

Fizički kapital
– Solow model

Kapital znanja
– Romerov model

Preduzetnički kapital -
Audthrech

Digitalizacija omogućava značajnije iskorišćavanje potencijala kreativnih pojedinaca u **preduzetničkom društvu**. Preduzetničko društvo posebno dolazi do izražaja u ekonomiji sadašnjosti i budućnosti: u **digitalnoj ekonomiji**.

6 znakova da živite u preduzetničkom društvu

1. Inovacija prethodi regulaciji, a ne obrnuto.

Ako propisi u vašem društvu prethode inovacijama od strane preduzetnika, to će vjerovatno obuzdati preduzetnički duh inovatora.

2. Preduzetnici i inovatori su bogato nagrađeni za svoja važna otkrića i proboje.

6 znakova da živite u preduzetničkom društvu

3. *Vlada zavisi od domišljatosti inovatora.*

Sposobnost društva da razvija inovacije koje kontinuirano rješavaju probleme najbolji je pokazatelj njegovog dugoročnog rasta i prosperitet. Vlada koja to razumije takođe shvata da mora da upravlja ekonomijom kako bi promovisala inovacije i preduzetništvo, kako bi ostala konkurentna i živahna. S druge strane, **vlade koje uglavnom zavise od prirodnih resursa i renti stavlja svoje građane na milost i nemilost cijena roba koje određuju međunarodna tržišta nad kojima nemaju veliku kontrolu**

4. *Inovacije su uvučene u, a ne gurane u društvo.*

Razmotrite širenje mobilne telefonije u mnogim siromašnim zemljama danas. Prije samo deceniju i po, mobilni telefoni su doživljavani kao igračka za bogate i luksuz koji mnogi siromašni ljudi nisu mogli da priušte. Ali naporima preduzetnika i inovatora koji su osmislili pristupačne uređaje i projekte, stotine miliona siromašnih u Indiji, Kini i širom Afrike sada imaju pristup mobilnim uređajima.

6 znakova da živite u preduzetničkom društvu

5. Rad postaje sve više modularizovan

Rad će u velikoj meri zavisiti od kratkoročnih angažmana i biće specifičan za određeni projekat. Ova evolucija se već dešava. Uber, Lyft, Catalant (bivši HourlyNerd), Task Rabbit i druge platforme na zahtjev koje povezuju ponudu i tražnju radne snage, sve su to znaci da naša društva postaju preduzetnija.

6. Društvo je ili prosperitetno ili je na jasnom putu ka prosperitetu.

DID YOU KNOW THAT

HVALA NA PAŽNJI

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

